

Wandelen in Mortsel

John Juchempad

Mortsel
een stad vooruit

Voorwoord

Beste wandelaar,

Een lokaal cultuurbeleid moet durven vooruit kijken, creativiteit stimuleren, participatie bevorderen, onze lokale gemeenschap mee vorm geven, jong en oud een podium geven, het verenigingsleven extra kansen geven.

Een lokaal cultuurbeleid moet daarnaast ook waardering geven aan datgene wat voorbij is, aan datgene dat door ons collectief geheugen gevat wordt, aan onze geschiedenis, kortom aan ons erfgoed.

Het is onze opdracht om dat erfgoed aan zoveel mogelijk mensen kenbaar te maken, om wat we weten door te geven aan de jonge generatie, om wat niet of minder zichtbaar is te ontsluiten voor iedereen.

Ondermeer daarom heb je hier de herwerkte versie van de wandelroute langs het John Juchempad in handen. Samen met de 'erfgoed - fietsbrochure' uit 2006 een leuke gids om je kennis over het Mortsel's erfgoed actief bij te spijkeren. Deze 8 kilometer lange wandeling brengt je al kuierend langs Kasteel Ten Dorpe, Hoeve Dieseghem, de oude spoorwegberm, Kasteel Cantinrode, FORT 4, om maar enkele bezienswaardigheden te noemen.

In deze brochure vind je over al deze en nog vele andere plekken op het uitgestippelde parcours de nodige informatie, bovendien geïllustreerd met mooie foto's uit de oude doos, maar ook met meer recente kiekjes.

Wie liever zonder deze brochure wandelt, kan de middenkatern met de routebeschrijving uit de brochure nemen.

Beste wandelaar, ontdek op een ontspannende manier enkele mooie historische plekjes in Mortsel en geniet ervan.

Peter Hardy
schepen voor lokaal cultuurbeleid, bibliotheek, wijkwerking, personeel

Fons Jespers
schepen van cultuur, financiën, lokale economie en coördinatie FORT 4

Teksten: Bruno Gastmans. Correctie en eindredactie: Lydia Cassiers.
Vormgeving: Sabrina Avonts, informatiedienst, stad Mortsel.
Foto's uit archief van Mortselse Heemkundige Kring.
Fotograaf: Hugo Vermeirsch.
Ook met dank aan Nest Lernout (foto van schilderij Hoeve Dieseghem geschilderd door Lode Ivo) en Mevrouw Beckers-Juchem, Mortsel.
V.U.: Ingrid Pira, Rubensstraat 46, 2640 Mortsel.
Wettelijk depot: D/2008/3062/5

Colofon

John Juchempad

1 Vertrek op parkeerplaats aan FORT 4 (achter het stadhuis).

2 We steken de spooroverwelling over voor het station en gaan naar rechts: Grotenhof.

Station Mortsel Oude-God

Het huidige stationsgebouw dateert van de zeventiger jaren en vormde het sluitstuk van de spoorwegoverwelling die in 1974 werd voltooid. Vroeger stond het stationsgebouw aan de Statielei en lag het spoor in een open sleuf.

Tot 1934-1935 lag de spoorweg gelijkgronds en stond het station aan de overzijde van de Lierseseenweg. Het station Oude-God was ooit het 6° dat geopend werd in België en lag aan de eerste spoorlijn op het Europese continent.

Mortsel werd reeds in de negentiende eeuw rijkelijk voorzien van spoorwegen en telde tot 1940 niet minder dan 5 stations. Hiervan blijven er nog drie over die operationeel zijn en één (aan de Lierseseenweg) dat dienst doet bij werken op de lijn 25 (Antwerpen-Brussel). Het station Luithagen, gelegen op het ringspoor rond Antwerpen is, samen met de rails, verdwenen. 'De Berm' naast de Krijgsbaan vormt nog steeds een groene verbinding door Mortsel.

Station Oude-God. Circa 1920.

Oude-God

Oorspronkelijk bovengronds station Oude-God. Circa 1920.

Station Mortsel Oude-God. Circa 1970.

Nog niet overdekt station Oude-God (dieptsespoor). Circa 1950.

Grotenhof

De wandelweg naar de Eggestraat loopt eveneens over een vroegere spoorbedding. Het was de aftakking van het ringspoor naar de lijn Antwerpen-Brussel. Deze bypass diende ook als bevoorradingspoor naar de mouterij in de Molenstraat. Er was ook nog een aftakking van de lijn Antwerpen-Brussel naar Edegem en Boom (de huidige Boniverlei in Edegem).

Begin wandelweg Grotenhof richting Eggestraat.

3 We nemen de wandelweg links, richting Eggestraat.

Eggestraat

De huidige Eggestraat heeft nooit deel uitgemaakt van het tracé van de oorspronkelijke Eeycstrate of Eghstraete. Ze volgt het eerste deel van de oude '...leijde vande erfgenaemen Goubau...'. Deze leijde liep tot aan de Eghstraete.

De straat begon aan het kruispunt van de huidige Dieseghemlei en Osylei. De weg staat als 'chemin n° 1' op de Atlas van de Buurtwegen beginnende 'aen den steenweg van Antwerpen naer Lier'. Aan de huidige Osylei splitste de weg, één weg ('Chemin n° 10') liep verder in de richting van het gehucht Waesdonck en verder naar Deurne. De andere tak ging hier naar rechts in de richting van Borsbeek.

Spoorwegovergang achteraan de Eggestraat. Circa 1950.

Het bevoorradingspoot vanuit Eggestraat richting station Luithagen. Circa 1950.

Eggestraat

4 Op het einde van de wandelweg rechts: stukje Eggestraat tot aan Krijgsbaan.

5 We steken de Krijgsbaan over.

6 We gaan via de Hendrik Consciencelaan naar rechts in de Dieseghemlei.

Op de hoek van de Hendrik Consciencelaan en de Ter Varentstraat staat de Johanneshoeve (vroeger de hoeve van boer Domen genaamd). Hij kocht deze hoeve, die dateert van 1845, in 1910 aan. De duiventoren is geklasseerd als monument.

Hoeve Domen.

7 We gaan verder door de Dieseghemlei tot aan de Osylei.

Dieseghemlei

Schilderijen van Hoeve Dieseghem van Lode IVO, 1942.

10 Aan Hoeve Dieseghem gaan we naar rechts, tot achter de hoeve.

De 'Villa Dieseghem'

De 'Villa Dieseghem' wordt al in 869 in verband gebracht met de abdij van Lobbes. Het polypicon van deze Henegouwse Benedictijnerabdij uit hetzelfde jaar geeft 'Tisingaheim' op als villa. Reeds in de zevende eeuw verbleef de heilige Amandus in de omstreken van Antwerpen als missionaris. Hier regeerde toen de christelijke Graaf Witger.

Dieseghem omvatte waarschijnlijk heel het gebied van het latere Mortsel, een naam die toen nog niet voorkwam. We vinden de naam Mortsel al in 974: Tacsandria, Ryen en Stryen Laubiense Mortselam. In de loop van de geschiedenis zijn er verschillende schrijfwijzen bekend: Mortzella (1150), Mortensella (1158), Mortensele (1249), Mortsele (1287), Mortsel (1387) en later ook nog Moertsel, Meurtsel, Moortsel, Mortsele en Mortsel.

De 'Villa Dieseghem' was samengesteld uit drie delen:

- de villa dominicata: de woonplaats van de familie, de laten en slaven
- de curtes, mansa of hoevas: de verderaf gelegen hoevegebouwen
- de villa capitanea: waar de heer verbleef en recht sprak

Vanwege haar belang was een villa doorgaans versterkt uitgebouwd.

Er werd recht gesproken door een schepenbank, bestaande uit zeven schepenen en een meier. Het was een laathof, een rechtbank waar alleen uitspraak werd gedaan over geschillen over cijnsgoederen. Jaarlijks moesten een aantal personen voor hun bezittingen een bedrag in geld – een cijns – betalen aan de cijnsheffer.

In 1573 kwam kardinaal Granvelle in bezit van de 'Villa Dieseghem'. Van toen af tot in 1615 behoorden alle goederen van Cantincrode en Dieseghem aan één heer. Alle rechten, zowel wereldlijke als geestelijke, gingen over naar de heren van Cantincrode. Daarmee kwam Dieseghem spoedig tot verval.

De 'Villa Dieseghem' ging door vele handen en uiteindelijk komt ze door erfenis in het bezit van de familie Gilles de Pélichy te 's Gravenwezel. Verder door deling aan de families Ullens, van de Werve, de Witte en d' Ursel. De aanleg van de spoorwegen in de nabijheid eisten ook grondafstand of onteigening.

De families van de Werve d'Immerseel uit Pulle verkocht in 1940 haar bezittingen. Hertog d'Ursel verkocht eveneens zijn deel. Na de Tweede Wereldoorlog werd het grootste gedeelte van deze bezittingen na verkaveling verkocht en ontstond de Dieseghemwijk.

De enige bestaande hoeve van Dieseghem kwam door ruiling van grond in het bezit van Mortsel. In de jaren zestig van vorige eeuw volgde een eerste restauratie, waarbij een dak in riet werd geplaatst. Dit leek toen logisch omdat er nog een deel in riet bestond. Bij een latere restauratie vond men aanwijzingen dat de oorspronkelijke dakbedekking in pannen moet geweest zijn. Waarschijnlijk werd later – omwille van de kostprijs – gekozen voor riet.

Op een zonnige zondag, 30 september 1979, ging het rieten dak en het dakgebinte in de vlammen op. Door besluiteloosheid bleef de hoeve bijna 15 jaar in de steigers staan, voorzien van een nooddak. Er gingen zelfs stemmen op om het Klasseringsbesluit in te trekken. Gelukkig ging dit niet door en door de bekomen subsidie voor noodherstelling en renovatie werd de hoeve gered en werd ze een onderdeel van de infrastructuur van het Cultureel Centrum. Op zaterdag 23 april 1994 werd Hoeve Dieseghem in gebruik genomen als vergader- en ontmoetingsruimte.

Hoeve Dieseghem in de jaren '50.

- 11 Achter Hoeve Dieseghem gaan we de berm op en naar rechts.**
- 12 We volgen het tracé van het oude Ringspoor in de richting van de Amedeus Stockmanslei.**

Spoorwegberm

In de jaren 1950 liep hier alleen een wandelwegje langs het spoor. De oversteek van de Krijgsbaan, van de Amedeus Stockmanslei naar de Lodewijk Dosfellei was voor voetgangers en fietsers een hachelijke onderneming.

Op 12 december 1990 werd de afgewerkte fiets- en voetgangerstunnel opengesteld. De tunnelkoker werd gebouwd in de Dosfellei en in het weekend van 8 juni 1990 onder de Krijgsbaan 'gerold'. Maandagmorgen om 06.00 uur reden er terug voertuigen over de Krijgsbaan.

Deze fietserstunnel is ook een belangrijke schakel in de fietsroute van Berchem naar Lint. Het zandweggetje van de Dosfellei werd in de jaren 1960 aangelegd als een heuse straat.

- 13 Aan de spoorweg gaan we naar links, door het tunneltje naar de Lode Dosfellei.**
- 14 Aan de hoek van de Fortstraat steken we over en gaan FORT 4 binnen.**
- 15 Naar links over het grasveld, door het kleine poortje.**

FORT 4

Rechts voor ons zien we de gevel van de 'rechter halve caponnière'. Deze vreemde naam komt, zoals de meeste termen i.v.m. verdedigingswerken uit het Italiaans, omdat de Italianen de uitvinders waren van verdedigingswerken tegen geschut.

Rechter halve caponnière, 2007.

Je ziet hier alleen de buitengevel van een groot ondergronds gebouw. Achter de poort, na een ondergrondse gang van ca. 60 m, zijn er zes nissen, waarin zware kannonnen stonden opgesteld die laag konden vuren over het water van de gracht. Zo moest belet worden dat aanvallers de gracht zouden oversteken.

Het fort beschikte immers over meerdere verdedigingsgordels. Eerst was er het schootsveld buiten het fort. Oprukkende vijanden moesten hier tot staan worden gebracht door veldgeschut dat was opgesteld op de wallen van het fort. Deze kannonnen bestreken, over de vijver heen, de ruimte rond het fort, inclusief de ruimte tussen de forten, die als een gordel rondom de stad Antwerpen lagen. Om vrij zicht te hebben op de oprukkende vijand mocht in deze ruimte geen enkel obstakel staan. Daarom was bouwen in een zone van 853 meter rond het fort verboden. Later werd deze regel versoepeld, waarbij alleen houten woningen werden toegelaten. Bij het begin van WO I werden alle huizen tussen het fort en Mortsel Dorp dan ook met de grond gelijk gemaakt... Niet dat dat de oprukkende Duitsers tegengehouden heeft.

De tweede verdediging was de gracht rond het fort. De vijand moest dit water oversteken om binnen te raken. In totaal vijf geschutsstellingen verdedigden het water met kannonnen die laag over het water konden schieten, vanuit kazematten (ondergrondse stellingen). Als de vijand er toch in zou slagen om het water over te steken, dan stond hij voor een 6 meter hoge aarden wal waar hij overheen moest: de derde verdedigingsgordel. Als ook dit zou lukken dan moest de aanvaller het binnenfort, het 'reduit', bestormen over een grote grasvlakte, 'Glacis' genaamd. Van op het dak van het reduit konden de verdedigers vuren op de aanvallers. Het gebouw zat voor de aanvallers volledig verborgen onder de grond. Een vierde verdedigingsgordel.

Rond het reduit ligt een ingediepte ruimte, de 'droge gracht'. Aan beide zijden van de droge gracht waren geschutsstellingen, van waaruit de laatste verdediging kon vuren op de aanvaller die zou pogen om de droge gracht over te steken. Onneembaar, zo dacht men toen. Maar tegen de tijd dat het fort (en de hele fortengordel) klaar was, was de technologie van de artillerie zodanig geëvolueerd dat deze verdedigingslinie waardeloos geworden was...

FORT 4 heeft nooit een noemenswaardige rol gespeeld in oorlogstijd.

16 Op het einde, voor de gevel van de rechter halve caponnière, naar links. We lopen voor het hoofdfrontgebouw.

Het hoofdfrontgebouw ligt aan de voorzijde van het fort: vanuit die richting werd de vijand verwacht. Vandaar de naam. Ook hier zie je alleen de voorgevel van een ondergronds gebouw, dat dienst deed als kazerne/garage van de artillerie. De gevel van dit gebouw werd gerestaureerd in de eerste fase van de herinrichting van FORT 4.

We passeren de gerestaureerde gevel van de linker halve caponnière (rechts) en links van ons zien we de achterzijde van het officierengebouw.

Je kunt hier duidelijk de structuur van een 'grondgedekt' gebouw zien: negen één-meter dikke gemetste gewelven naast elkaar, telkens afgewerkt met een schuin dak in baksteen. De zes meter aarde, die er bovenop lag, moet je er maar bijdenken.

Hoofdfrontgebouw, 2007.

17 Aan het officierengebouw naar links.

Alle 8 forten van de Brialmont Fortengordel hebben eenzelfde lay-out. Maar toch zijn ze allemaal verschillend. Niet alleen door de evolutie van de voorbije 150 jaar maar ook al in hun oorspronkelijke aanleg. Een officierengebouw vind je alleen op de forten met een even nummer: er was één commandant voor twee forten. De sluitsteen boven de ingangspoort leert ons dat het gebouw pas zeven jaar na de bouw van het fort werd opgericht. Net als de andere gebouwen die we al bekeken hebben, was dit een ondergronds gebouw. Oude luchtfoto's tonen dat al in de jaren '40 van vorige eeuw de aarden wal op het gebouw was afgegraven. Begrijpelijk, want deze gronddekking had nog nauwelijks defensieve betekenis en maakte het gebouw alleen maar vochtig.

Officierengebouw, 2007.

18 Ga naar rechts de kasseiweg op.

Deze kasseiweg was ooit de artillerie-ingang van het fort. Via een brug was er een ontsluiting naar de Neerhoevelaan. De artillerie-ingang was de enige toegang tot het fort. Langs hier werd alle geschut en munitie binnengebracht voor de artillerie op het fort. De brug aan de Krijgsbaan gaf alleen toegang naar het reduit en werd dan ook vooral door de infanterie gebruikt.

19 Ga naar links en volg het wegje langs de vijver.

We passeren (links) de lage batterij, waarvan we alleen de schietopeningen zien tussen het struikgewas. De uitvoering van deze lage batterij is uniek voor heel de fortengordel want het is deze enige plaats waar de batterij gekazematteerd is (ondergronds gewelf).

De weg rond de vijver, waar we nu lopen, had ook een militaire betekenis. De patrouilleweg moest dienen om de gracht bij nacht, vorst of mist te bewaken om te beletten dat de vijand ongezien zou binnendringen. Aan de rand van de vijver zien we nog (opgeschoten) meidoorns staan. Meidoorn was de (natuurlijke) voorloper van prikkeldraad.

20 Ga aan de brug naar rechts.

Brug aan FORT 4, anno 1928.

Brug FORT 4, anno 1920/1921.

21 We steken de vijver over en gaan naar rechts.

22 Daar verlaten we FORT 4 en steken de straat over naar de Cantecroylaan.

23 Aan het kasteel Cantecroy naar rechts en terug links: Neerhoevelaan.

Kasteel Cantincrode

De eerste vermelding van de naam Cantincrode vinden we in een charter van 1239, waarin ene Arnoldus de Cantincrode als getuige optreedt, terwijl we vóór 1289 over Cantincrode als huis nooit iets vermeld vinden. Op het einde van de 13de eeuw was het erfgoed van Cantecroy in handen van het Antwerpse geslacht Volcaert dat het samen met de windmolen en bezittingen overdraagt aan hertog Jan II. Deze verkoopt het korte tijd later aan Willem III Berthout van Berchem. Hij laat er een donjon (meestertoren) bouwen, 25 meter hoger dan de andere gebouwen.

Jan I van Ranst, de kleinzoon van Willems broer, Wouter III Berthout, breidt in 1382 het machtsgebied der heren van Cantecroy uit over Mortsel, Edegem, Boechout, Hove, Vremde en Millegem (Ranst).

Door erfenis verdeeld, werd het bezit weer verenigd door Hendrik de Pontailier maar een jaar later in 1549 reeds verkocht aan Nicolaas Perrenot de Granvelle, kanselier van keizer Karel V. Zijn zoon Antoon, eerste bisschop van Mechelen en later kardinaal, laat het kasteel heropmaken en geeft het een prinselijke inrichting. Twee jaar na zijn vertrek wordt het in 1566 door de beeldenstormers overrompeld en wordt de slotkapel zwaar beschadigd.

In juli 1570 worden alle leengoederen van Cantecroy door koning Filips II in één graafschap verenigd. De jongere broer van de kardinaal, Thomas Perrenot de Granvelle, wordt de eerste graaf. Rond die periode worden onder leiding van de hertog van Alva verdere versterkingswerken uitgevoerd en groeit het kasteel uit tot een machtige vesting. Cantecroy was strategisch zeer belangrijk als laatste versterking vóór Antwerpen en als controlepunt voor de wegen van Antwerpen naar Lier en Mechelen.

Kasteel Cantincrode, zuidgevel anno 1939.

Kasteel Cantincrode, noordgevel anno 1939.

De Spanjaarden blijven jaren op Cantecroy. Op het einde van de 16de en in het begin der 17de eeuw kent Cantecroy nog enkele heren uit de familie der Granvelles, de voornaamste onder hen is Thomas d'Oiselay de Granvelle, ridder van het Gulden Vlies.

'Het huys ende fortresse van Cantecroy ombevatert met syne grachten, optrekkende brugge, hovingen, visseryen, stalingen, huysingen, duyfhuyse ende andere toebehoorten' wordt in 1616 aan Jan Baptist Maes verkocht. De stad Antwerpen maakt van de schulden van de eigenaar gebruik om de militaire macht van Cantecroy te breken en laat het kasteel ontmantelen (muren, bastions en toren). Drie gebouwen bleven overeind: het poortgebouw, de kapel met kapelanie en de boerderij met stallingen.

Kasteel Cantincrode, oostzijde anno 1939.

Langs de familie de Godines komt Cantecroy in 1655 in het bezit van graaf Karel de Fiennes en wordt een nieuw herenhuis opgetrokken. Tot 1781 blijft deze familie eigenaar van het kasteel, waarna het overgaat in handen van de familie de Termeeren. Een van de volgende eigenaars, baron Eduard Osy de Wychen verkoopt in 1860 de mooiste gronden rond de burcht voor de aanleg van FORT 4.

Een van de latere eigenaars, het echtpaar De Groodt-Adant, maakt van het kasteel een trefpunt voor kunstenaars, geleerden en politici uit binnen- en buitenland. Na de Tweede Wereldoorlog zorgt juffrouw Rosa Van Daele ervoor, dat het kasteel, door een bom gedeeltelijk vernield, weer wordt opgebouwd in zuivere Vlaamse renaissancestijl uit de eerste helft van de 17de eeuw.

24 We volgen de Neerhoevelaan tot aan de Drabstraat.

Neerhoevelaan

Wanneer op 28 april 1627 Jan Maes, heer van Cantecroy zijn eigendom verkocht aan Philippe de Godines, werd in de akte melding gemaakt van een sekere schoorhoeve gelegen inde voorseysde van Mortsel, genoemd die hoeve van Cantecroy. Constiteerende in 18 ofte 20 bunderen.

Rond 1700 werden verscheidene goederen van Cantecroy verkocht waaronder 'de hoeve genaemt de nederhoeve van Cantecroy met huijsingen schueren wagens huijshoeve boomgaerde landen

Neerhoevelaan, 2008.

gronden ende toebehoorten gestaen ende gelegen binnen en rontsomme het hof van Cantecroij'. 'In de belijde der groote thiende vanden dorpe van Mortsel' opgesteld in 1699 staat: '... de sesde wijcke beginnende vanden drinck staende voor de pachthoeve van Cantecroij, daer pachter op is Melchior Vanden Wijngaert, ...' en iets verder in de tekst '... den neerhoff van Cantecroij nevens den drinck van de hoeve gelegen ...'.

Op een kaart van 1867 blijkt dat de hoeve gelegen was tussen de noordelijke zijde van het pas gebouwde FORT 4 en de dreef naar Cantecroy.

Drabstraat

Een van de oudste Mortselse straten, reeds vermeld in het Knopboek der kerk van Mortsel in 1453: '... in de Drapstrate in villa de Moertsel iuxta plateam domini cita in bonis de Salichrode ...'.

In de beschrijving van de tiendwijken uit 1699 vormt de straat de oostzijde van de Vlde wijk: '... vervolgens de Drapstraete inne tot op het huijs genaemt Ste. Gommers staende inde Liersche Baene ...'.

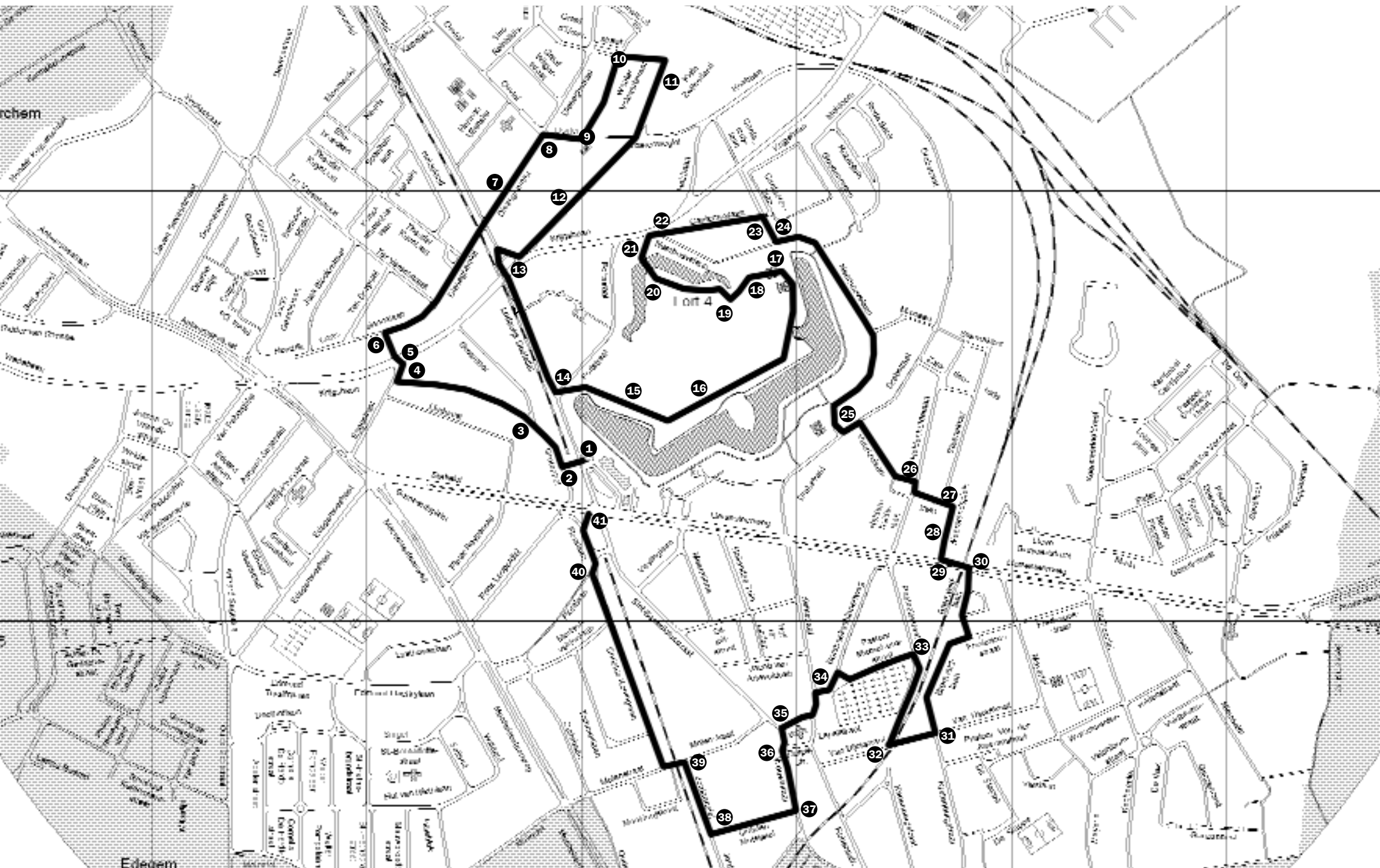
Niet alleen in de Luithagen stond een tolbareel, ook op verscheidene andere plaatsen in de gemeente vinden we een draeijsboom of slagboom. Op de kaart in 1725 opgesteld door landmeter Ricquier zien we er een staan tussen de Oude en de Nieuwe Liersebaan en in de bocht van de Drabstraat aan het begin van de weg naar Cantecroy. Vroeger liep de straat door tot aan de oude Eggestraat.

John Juchempad: route

- 1 Vertrek aan de parkeerplaats aan FORT 4 (achter stadhuis).
- 2 We steken de spooroverwelling over voor het station en gaan naar rechts: Grotenhof.
- 3 We nemen de wandelweg links, richting Eggestraat.
- 4 Op het einde van de wandelweg naar rechts: nog een stukje Eggestraat tot aan Krijgsbaan.
- 5 Krijgsbaan oversteken.
- 6 Aan de Hendrik Consciencelaan naar rechts.
- 7 We gaan verder door de Dieseghemlei tot aan de Osylei.
- 8 Aan de Osylei naar rechts.
- 9 Eerste straat links: Wouter Volcaertstraat.
- 10 Aan Hoeve Dieseghem naar rechts tot achter de hoeve.
- 11 Achter Hoeve Dieseghem gaan we de berm op en gaan we naar rechts.
- 12 We volgen het tracé van het oude Ringspoor in de richting van de Amedeus Stockmanslei.
- 13 Aan de spoorweg gaan we naar links, door het tunneltje naar de Lode Dosfellei.
- 14 Aan de hoek van de Fortstraat steken we over en gaan we FORT 4 binnen.
- 15 Naar links over het grasveld, door het kleine poortje.
- 16 Op het einde, voor de gevel van de rechter halve caponnière, naar links. We lopen voor het hoofdfrontgebouw.
- 17 Aan het officierengebouw naar links.
- 18 Naar rechts de kasseiweg op.
- 19 Naar links, het wegje langs de vijver volgen.
- 20 Aan de brug naar rechts.
- 21 We steken de vijver over en gaan naar rechts.
- 22 Daar verlaten we FORT 4 en steken de straat over naar de Cantecroylaan.
- 23 Aan het Kasteel Cantecroy naar rechts en terug links: Neerhoevelaan.
- 24 We volgende Neerhoevelaan tot aan de Drabstraat.
- 25 Aan de Drabstraat naar links en eerste straat rechts: Vuurkruisenlaan.
- 26 Aan het pleintje oversteken en de Vuurkruisenlaan verder volgen.
- 27 Op het einde naar rechts: Weerstandsplein.
- 28 Aan de Liersesteenweg naar links en op de brug oversteken. Opletten!
- 29 Op de brug gaan we naar links.
- 30 Juist voorbij de brug onmiddellijk naar rechts: de Bremveldlaan in.
- 31 Op het einde naar rechts: Van Dijkstraat.
- 32 Over de brug naar rechts (wandelpaadje volgen).
- 33 Aan de Pastoor Michielsensstraat naar links.
- 34 Aan de Kerkstraat naar links.
- 35 Aan de Benedictusstraat naar links.
- 36 Volg de Wouwstraat.
- 37 Eerste straat naar rechts: Quinten Matsijslei.
- 38 Einde straat naar rechts: Jordaenslei.
- 39 Molenstraat links, over de brug naar rechts: Christus Koninglaan.
- 40 Floralaan.
- 41 Steek de Liersesteenweg over. We zijn terug aan het startpunt.

De nummers verwijzen naar het kaartje op de achterzijde en de verwijzingen in de brochure.

Route

In 1820 werd deze straat van tweede klasse als volgt beschreven: ‘... den weg genaemt Drapstraet beginnende aen den steenweg van Antwerpen op Lier omtrent de herberge genaemt de vuylpint loopende nevens het hof van Madame Pauwels naer de gemeente van Borsbeeck tot aen de eggestraet de welke moet hebben de breedte van 21 voeten of 6 ellen zonder gragten.’

25 Aan de Drabstraat naar links en eerste rechts: Vuurkruisenlaan.

26 Aan het pleintje oversteken en de Vuurkruisenlaan verder volgen.

Vuurkruisenlaan

Kort na de Tweede Wereldoorlog, op 7 september 1945, nam het college van burgemeester en schepenen een prinsipsbeslissing om de straten van de nieuwe wijk, welke rondom het Weerstandsplein zou aangelegd worden, te noemen naar de namen van gefusilleerden en overleden politieke gevangenen. Deze beslissing werd echter niet gevolgd, doch twee straatnamen kregen een ‘militair karakter’.

Dit militair ereteken, ‘het vuurkruis’, werd uitgereikt aan houders van een vuurkaart. Deze kaart werd toegekend aan Belgische militairen die ofwel twaalf maanden, opeenvolgend of niet, gediend hadden in een eenheid in contact met de vijand, of negen maanden voor militairen die deelgenomen hadden aan de strijd in het begin van de Eerste Wereldoorlog of aan het bevrijdingsoffensief in 1918; militairen die op een eervolle manier krijgsgevangen genomen werden en die, na ontsnapt te zijn uit een krijgsgevangenenkamp, zich weer bij het leger hadden gevoegd; militairen die gewond werden afgevoerd, na een vijandelijke actie of een gasaanval, en die daardoor werden afgekeurd (erkend door een commissie); militairen die alle middelen die te hunner beschikking waren, hadden gebruikt alvorens in de handen van de vijand gevallen te zijn; en tenslotte militairen die gedwongen werden zich door neutraal terrein te begeven na gevechten met de vijand aan het front en die tot het laatste ogenblik hadden stand gehouden.

27 Op het einde naar rechts: Weerstandsplein.

Weerstandsplein

In de loop van de Tweede Wereldoorlog zijn 26 inwoners van Mortsel overleden in een concentratiekamp in Duitsland of door de Duitse bezetter terechtgesteld. Vele anderen werden opgepakt doch keerden terug. Zij hadden zich, met gevaar voor hun leven, gekant tegen de Duitse bezetter. Als eerbetoon aan hen en aan alle verzetslieden werd de eerste straat die na het beëindigen van de vijandelijkheden werd geopend naar hen genoemd.

28 Aan de Liersesteenweg gaan we naar links en steken we de brug over. Opletten bij het oversteken!

29 Op de brug gaan we naar links.

30 Net voorbij de brug onmiddellijk naar rechts (wandelweg): Bremveldlaan.

Bremveldlaan

Geprojecteerd op de kaart in de ‘Atlas der Buurtwegen’ (1841) volgt het laatste gedeelte van de straat, evenwijdig met de spoorweg, het traject van de vroegere buurtweg nummer 18, hoveschenbinneweg.

De straat werd genoemd naar een veld dat in de 18de eeuw toebehoorde aan het klooster van Sint- Annendael.

Fredericusstraat

Links bevindt zich de Fredericusstraat. De naam verwijst naar Frederic Mayer, zoon van Henrica van den Bergh en van Emiel Mayer. Frederic overleed op jeugdige leeftijd op 4 mei 1901, ten gevolge van een ongeval als ruiter. Zijn moeder stichtte in 1904 het Sint-Frederik Instituut ter herinnering aan haar zoon. Dat tehuis had zowat het uitzicht van een klein begijnhof met in het midden een klein paviljoen en er omheen enkele kleinere huisjes bestemd voor de huisvesting van oudere paren. Bij het overlijden van de man vond de weduwe dan een toevlucht in het aanpalend paviljoen. In 1966 werd in deze straat een heel nieuw gebouw opgetrokken, een uitstekend verzorgingscentrum, dat ‘Mayerhof’ werd genoemd.

Op een kaart van 1715 staat de weg aangeduid als Landt wegh. In de staet van alle beurtwegen der gemeente van Mortsel uit 1820 staat de weg van tweede klasse vermeld als Leykweg, beginnende omtrent de Kerk aen de Kerkstraet aen het huys toebehoorende aen C. De Ceuster loopende over het Mortsel veld naer de steenweg van Antwerpen op Lier omtrent de Capuye hoeve. Daar de weg vrij lang is, werd hij ook Langeweg genoemd. Op een kaart van Cremers van 1908 staat hij zo vermeld.

Vóór de aanleg van het dieptespoor in 1932 vormden de Fredericusstraat en de Pastoor Michielsensstraat één weg.

31 Op het einde naar rechts: Van Dijkstraat.

Van Dijkstraat

Schilder Antoon van Dyck werd geboren in Antwerpen op 22 maart 1599 als zoon van een koopman. Reeds op 10-jarige leeftijd werd hij leerling van Hendrik van Baelen. Nauwelijks 16 jaar oud kon hij zich in een eigen atelier vestigen. Op 11 februari 1618 verwierf de jonge Van Dyck het meesterschap. Tussen 1617 en 1620 werkte hij in het atelier van Rubens. Op uitnodiging van graaf van Arundel, aanvaardde hij in 1620 aan het hof van Jacob I, koning van Engeland, te gaan werken. Na enkele maanden keerde Van Dyck terug naar Antwerpen om op 3 oktober 1621 naar Italië te vertrekken, waar hij zich bij de gravin van Arundel zou voegen.

Hij zou lange tijd verblijven bij zijn vriend Cornelius de Wael. Van 1627 tot 1632 werkte Antoon Van Dyck in Antwerpen. Hij werd in 1630 benoemd tot hofschilder van de Infante Isabella. In april 1632 vertrok hij weer naar Engeland om er voor het hof van Charles I, de adel en de burgerij te werken, waar hij als portretschilder enorm succesvol was. Op 5 juli werd hij tot ridder geslagen en benoemd tot ‘principalle paynter in ordinary to their Majesties’.

Na twee jaar kwam Van Dyck voor een korte periode terug naar zijn geboortestad; daarna vestigde hij zich opnieuw in Londen. Na het overlijden van Pieter Paul Rubens in 1640 verbleef hij enkele maanden in de Sinjorenstad waar hij op 18 oktober door het schildersambacht gevierd werd. Via Parijs keerde de zieke Van Dyck naar Londen terug. Negen dagen na de geboorte van zijn dochter, overleed hij er op 9 december 1641.

32 Over de brug naar rechts (wandelpadje).

33 Aan de Pastoor Michielsensstraat gaan we naar links.

Pastoor Michielsensstraat

Carolus Josephus Michielsens zag het levenslicht in Antwerpen op 11 april 1791. Na zijn studies werd hij priester gewijd op 11 november 1814. Achtereenvolgens was hij onderpastoor in Itegem (1814) en in Leuven (1818) en pastoor in Jodoigne-la-Souveraine (1821). In juni 1838 werd hij aangesteld als pastoor van Sint-Benedictus. Hij nam ontslag in februari 1872 en overleed in Antwerpen op 17 oktober 1873.

Alexander Michielsens werd tot pastoor benoemd in 1898 toen hij Henricus Van der Auwera opvolgde. Hij overleed op 21 maart 1928.

34 Aan de Kerkstraat gaan we naar links.

Kerkstraat

De oudste vermelding vinden we in 1609 toen een regiment krijgsvolk uit Diest in de straat in huizen binnendrong en vernielingen aanrichtte. Volgens de beschrijving van de tiendwijken loopt de straat langs de linkerzijde van de Iste en de Ilde wijk en de rechterzijde van de XVde

De Kerkstraat na beschietingen in 1914.

wijk: '... dese jeerste wijcke, de rechter sijde van het Wolschatervelt, beginnende aenden Kerckhoffstraete ...de tweede wijcke wesende d'ander hellicht vant Wolschatervelt beginnende aenden draeijsboom van Jan Verheijden inde Kerckhofstraete ...recht doren de Kerckhoffstraete inne ...'.

Het lijkt erop dat de straat is ontstaan als verbindingsweg tussen het kasteel van Cantecroy en de Sint-Benedictuskerk. Vóór de aanleg van FORT 4 liep immers een straat (in de 'Atlas der Buurtwegen' uit 1841 'Waesdonckschenvoetweg' genoemd) van de eerste bocht in de Drabstraat naar het kasteel. De straat werd in 1842 verhard tot in de kuyp van het dorp. Het zou duren tot 1863 eer alles voltooid was.

Er stond niet alleen in het begin van de weg een draeijsboom (tolbareel) maar volgens de kaart in 1725 opgesteld door landmeter Ricquier, ook een tussen de nieuwe Liersesteenweg en de 'Oude Liersche Baene'. In de loop der geschiedenis wordt de Kerkstraat vermeld als: Kerkweg, Kerckwegh, Kerkestraete en Kerckhoffstraete.

35 Aan de Sint-Benedictuskerk naar links.

Sint-Benedictuskerk

De parochiekerk van het oude Mortsel is toegewijd aan de patroonheilige van het oude klooster van Lobbes, eertijds de eigenaars van vele gronden in Mortsel (na een schenking van Sint-Reinhildis). De kerk werd voor het eerst vermeld in het midden van de 12de eeuw tussen 1149 en 1159 als een onafhankelijke kerk, vermoedelijk in hout gebouwd. Tot in de 16de eeuw had de abt het recht om de pastoor te benoemen. Later zou dat overgenomen worden door de Heren van Cantecroy.

Sint-Benedictuskerk, anno 1901.

De gotische toren in witte zandsteen werd in de 14de eeuw opgetrokken, de rest van de kerk zo'n 150 jaar later. Binnenin werd ze verfraaid met allerlei kunstwerken (drie altaren en één biechtstoel in 1610, een schilderij in 1642, het koorgestoelte in 1653-57, ...). Dankzij het heldhaftig optreden van schout Van der Schagen, zou de parochiekerk tijdens de beeldenstorm van 1566 gespaard gebleven zijn. Ze overleefde ook het rampjaar 1583. Toen bleven er buiten de kerk in Mortsel enkel nog het kasteel Cantecroy, de molen, één woning en drie schuren overeind staan.

Tussen 1798 en 1802 werd de kerk gesloten. Bij het begin van de Eerste Wereldoorlog op 6 oktober 1914 werd de torenspits door de Belgische genietroepen vernield. Hoewel het landschap, gevormd door de Sint-Benedictuskerk, het oude kerkhof en de omgeving bij Koninklijk Besluit van 30 december 1942 werden beschermd, werd het kerkhof rondom de kerk, bij de vergroting van de kerk in 1960-61, ontruimd. De graven tegen de muur van de kerk werden overgebracht naar het kerkhof aan de Lepelstraat. De kerk zelf was reeds op 30 mei 1936 beschermd.

36 Volg de Wouwstraat

Wouwstraat

Op 10 april 1679 verkochten erfgenamen van Willem de Haes bezittingen in Mortsel, waaronder een stuk land 'suijt de Waeystraete'. De straat vormde, volgens de beschrijving van de tiendwijken in 1699, de zuidelijke grens van de 1ste wijk. 'Waey' betekent, volgens het 'Middel-nederlandsch' handwoordenboek: poel, plas.

'Wouwe' is dan weer de naam van verschillende planten, die verfstof opleveren, waarmee zijde, linnen, enz. wordt geverfd.

In 1869 begon men deze onverharde weg te kasseien. In 1870 was het werk voltooid.

Wouwstraat in 1902: we zien de hoeve van Gommerus Van Den Broeck in de Wouwstraat tegenover de Groenstraat. De boerderij werd gesloopt in 1931 bij aanleg van het dieptespoor. Op deze plaats bevindt zich nu de brug.

37 Eerste rechts: Quinten Matsijslei.

Quinten Matsijslei

De Vlaamse schilder Quinten Matsijs, soms ook geschreven Metsijs, Matsys of Massys, werd in Leuven geboren in 1465 of '66 als zoon van een kunstsmid en overleed in Antwerpen in 1530.

Hij kreeg waarschijnlijk zijn opleiding van Dirk Bouts in Leuven. In 1491 was hij lid van het Sint-Lucasgild in Antwerpen. Matsijs stond op de grens van de middeleeuwen en de renaissance. Hij bewoog zich in humanistenkringen en had contact met Erasmus, wiens portret hij schilderde. Hij schilderde godsdienstige en historische onderwerpen, portretten en zeden-taferelen. Een bekende herinnering aan hem is de smeedijzeren boventoren (of putkevie) van het 'putje van Quinten Matsijs' dat voor de Onze-Lieve-Vrouwe-kathedraal van Antwerpen staat.

Quinten Matsijs was de vader van twee andere bekende schilders: Jan, geboren in 1509 en overleden in 1575 en Cornelis, geboren in 1511 en overleden na 1557.

De bomenrijen aan de kant van de weg werden op 11 april 1984 bij Koninklijk Besluit beschermd als dorpsgezicht.

In 1994 werden de boomvallige eiken in deze straat gerooid en vervangen door nieuwe. De machtiging tot vellen dateert van 1 oktober 1993. De bomen werden geveld vanaf 15 januari 1994. De aannemer was een week te vroeg begonnen, tot ergernis van de bewoners die nog niet gewaarschuwd waren.

Oude postkaart met twee zichten van de Wouwstraat.

Ondergesneeuwde Quinten Matsijslei in december 1950.

38 Op het einde naar rechts: Jordaenslei.

Jordaenslei

Jacob Jordaens werd geboren te Antwerpen op 19 of 20 mei 1593. Hij was een leerling van Adam van Noort en werd, toen hij veertien was, ingeschreven in de registers van de schilders-gilde. In 1615 werd hij meester en ingeschreven als waterschilder. Een jaar later huwde hij met Catharina van Noort, later zijn model. Zij hadden drie kinderen. Reeds op 28-jarige leeftijd werd hij tot deken van de gilde verkozen.

Samen met Rubens en Van Dyck was hij een van de drie toonaangevende schilders van Antwerpen. Hij zal voor Rubens enkele schilderijen maken van diens schetsen. Op 21 april 1648 tekende hij een contract voor het maken van 35 schilderijen voor koningin Christina van Zweden. Later in zijn leven werd hij een vurig aanhanger van de leer van Jan Calvijn, wat zijn manier van schilderen erg beïnvloedde. Hij kreeg niettemin tot 1655 opdrachten voor katholieke kerken. Jordaens werkte tot het einde van zijn leven. De kunstenaar stierf te Antwerpen op 18 oktober 1678.

39 Molenstraat links, over de brug naar rechts: Christus Koninglaan.

Molenstraat

De oudst bekende vermelding van de molen gaat terug tot het jaar 1295 toen hij eigendom was van Wouter Volcaert. Hij schijnt een van de eerste geweest te zijn die hier te lande werd opgericht.

De invoering van dit gevleugelde gevaarte dagtekent immers slechts van de laatste twintig jaar van de 12de eeuw. Een akte uit 1373 spreekt over '... opt hoghevelt tusschen de kercke en den molen ...'.

In het Knopboek van de kerk van Mortsel (1453) staat de molen vermeld als '... gelegen binnen Mortsele aen die hoghe molen ...'. Op 1 augustus 1584 brandden de staatsen uit Antwerpen de molen af. Hij zal later weer opgebouwd worden. Tot 1615 bleef de molen eigendom van de heren van Cantecroy. In dat jaar werd hij, samen met Dieseghem, verkocht aan Jan de Cordes. De verkoopakte van het domein van Cantecroy uit 1627 vermeldde: over sekere moulen vuytte voorscrevene heerlijkheyt van Cantecrooy ...'. In een akte uit 1703 staat dat '... de heere van Cantecroy en heeft binnen Mortsel geen wintmolen ...'. De molen die op de hoek van de Molenstraat en de Oudebaan stond, werd in mei 1890 afgebroken en verkocht aan ene Axel van Breda die hem weer oprichtte in Merksplas. In 1927 werd hij ook daar afgebroken.

In het Cijnsboek van Dieseghem (1613) kan men op fol 6 v° lezen: '... daer men vander kercken ter molen vaert ...'. Een notarisakte uit 1776 vermeldde reeds: '... uitweg geven tot in de molenstraete ...'.

Molenstraat

De Staet van alle de beurtwegen der gemeente van Mortsel uit 1820 beschreef deze weg van derde klasse als '... den weg genaemt Molestraet beginnende aen de kerk dezer gemeente en eyndigt aen den steenweg van Antwerpen op Mechelen aen den Mortsel Molen welke moet hebben de breete van 16 voeten of 4 ellen 58 duymen zonder de gragten ...'. De staet van alle plantasien staende op of langs de beurtwegen sprak ook van '... den weg genaemt Molenweg beginnende in het dorp van Mortsel bij de kerk en loopende tot aen den steenweg of Mortsel Molen.'

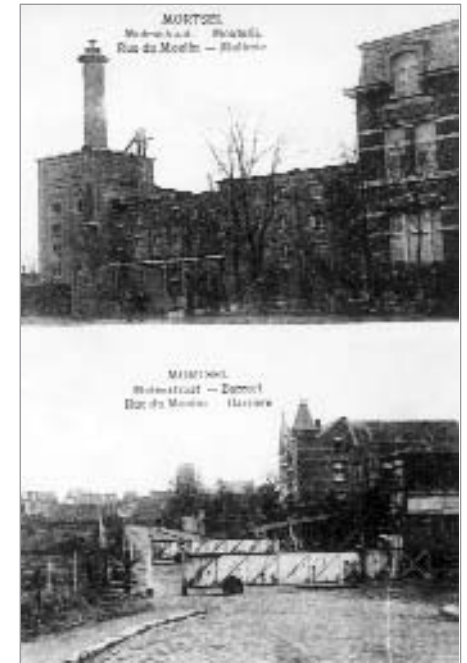
In de gemeenteraad van 30 april 1874 werd beslist '... bij het ontwerp van verbinding der gemeente Deurne met Mortsel, te voegen bij de kasseiing der Molenbaan in communicatie met de steenweg van Antwerpen naar Mechelen.'

Aan het nummer 19 in de straat staat het Algemeen Ziekenhuis Sint-Jozef. Het werd in 1929, naar een plan van bouwmeester Heylen, gebouwd en in onafgewerkte staat in 1937 aan de Zusters van het Heilig Hart van Lier verkocht. Op 8 maart 1945 werd het gebouw gedeeltelijk verwoest door een V1-bom. Het werd heropgebouwd en in 1948 vergroot.

Christus Koninglaan

In 1942 richtte de Duitse bezetters Groot-Antwerpen op. Bij collegebesluit van 30 december 1941, in extremis en net voor Mortsel opging in Groot-Antwerpen, werd aan deze, toen nog private weg de naam gegeven van Jan Juchemei "ter herinnering aan de laatste burgemeester van de gemeente Mortsel en als blijk van de waardering ter wille van de vele diensten door Jan Juchem als dusdanig aan de gemeente Mortsel bewezen". Blijkbaar ging men er toen van uit dat de bestuurlijke eenheid Groot-Antwerpen definitief zou zijn. Na de oorlog werden alle randgemeenten echter terug 'onafhankelijk' en hernam ook het politiek leven.

In een nieuw collegebesluit van 7 september 1945, een jaar na de bevrijding, werd beslist dat "de straat langsheen het elektrisch spoor, tussen de Floralaan en de Molenstraat, Christus Koninglaan zal genoemd worden."

Oude ansichtkaart Molenstraat: de 'Mouterij' en de 'Barreel' (spoorwegovergang).

Meer dan twintig jaar later werd door het gemeentebestuur bij collegebeslissing van 19 juli 1977 een dossier samengesteld om aan de inmiddels opgerichte Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie advies te vragen om de Christus Koninglaan opnieuw te wijzigen, nu in John Juchemlaan.

De motivering tot wijziging werd goedgekeurd in de collegebeslissing van 5 augustus 1977 en op 9 augustus 1977 werd de vraag om goedkeuring doorgestuurd naar de Koninklijke Commissie. Reeds op 2 september 1977 werd hierop door deze Koninklijke Commissie ongunstig geantwoord omdat "luidens de vigerende voorschriften bestaande straatnamen niet mogen gewijzigd worden zo daartoe geen ernstige reden kan ingeroepen worden".

Nadat bij collegebeslissing van 11 september 1979 goedkeuring werd gegeven aan een bewegwijzerd wandelpad, aangelegd door de Toeristische Federatie van de provincie Antwerpen, werd in een volgende zitting van het schepencollege op 18 september 1979 beslist om dit wandelpad John Juchempad te noemen, waarmee eerherstel werd gedaan aan de man die veel diensten aan de gemeente heeft bewezen en wiens naam bij velen in de herinnering is blijven voortleven.

40 Einde Christus Koninglaan: Floralaan, rechtdoor.

In het interbellum lag op deze plek, langs het spoor, een hofweg langs waar men met toelating of soms wel eens sluiks de Molenstraat kon bereiken over de gronden van John Juchem of de Tuinbouw Flora NV, zoals hij zijn firma had genoemd.

Het enige huis dat er bij de aanvang stond, was maar een inrit naar de woning van John Juchem. Volgens fotokaarten was deze inrit zeer verzorgd. Het aanzien als een soort annex van de Floralaan en werd in de bevolkingsboeken dan ook zo genummerd.

In het verlengde van de huidige Vestinglaan liep er een weg naar de schans in de Floralaan over de gronden van John Juchem en Johannes Henricus Eligius Van Hoëck. Alle schansen (genummerd 6, 7, 8 en 9) tussen FORT 4 en Fort 5 werden afgebroken.

Wie voor de eerste wereldoorlog per spoor van Antwerpen naar Brussel reisde werd aangenaam verrast, toen hij aan het goederenstation te Oude-God door het venster keek en een aantal bloeiende prachtige rozenbogen te bewonderen kreeg, bogen die het spoor en de plantage van wijlen Willem Juchem en zonen begrepsden. In hun bedrijf werd door de stichter een zeer mooie blauw-paarse Dahlia gecreëerd, die onder de naam Willem Juchem gecatalogeerd staat.

Schans nr. 8 in de toenmalige Floralei, circa 1950.

Omstreeks 1924 was het stuk straat aan de Floralaan dat tot aan het privé eigendom liep, een echte slijkweg. Aan de ingang van de Tuinbouw Flora stond een ijzeren poort en een kleine weg in witte straatstenen leidde naar de houten villa van Willem Juchem, waarop de uitgezaaide initialen stonden van de eigenaar. Links van deze weg lag een kleine gecementeerde vijver met een fontein, overschaduwde door een grote boom, waarschijnlijk een olm, die volledig met klimop was begroeid.

Achter dit alles lag een grasperk; zo kwam men aan het kantoor van de Tuinbouw Flora NV en aan de conciërgewoning van Jan Tuyteleers. Voorbij deze gebouwen stonden vijf serres en drie rijen kistingen, dit alles omsloten door een ligustrumhaag.

Het goederenstation, dat verdween bij de aanleg van het dieptespoor, reikte tot op 2/3 diepte van de tuinbouw Flora. De vrijboord van het spoor was afgesloten door houten palen, verbonden met ijzerdraad.

Er bestaat een plan, van de hand van architecten Pol Berger en Louis Stynen "Aanleg van de Gronden van de schansen 6 - 7 - 8, de Omheinings- en Vestingsleiën en omgeving". Dit plan werd toen niet uitgevoerd. Toch zien we op dit plan reeds de lay-out van de huidige wijk die ligt op de gronden van Flora.

Floralaan

Deze naam verwijst naar het tuinaanlegbedrijf van John Juchem. Eerst heette de privéweg Statiebinnenweg, dat was in 1884. De weg was ontstaan uit behoefte om het Oude-Godstation te bereiken van de Mechelsesteenweg via de 'Tuinbouwmaatschappij Flora'. Omstreeks 1904 kreeg de weg officieus de naam Floralei, die hij behield tot 1969. In dezelfde gemeenteraad werd eveneens beslist de benaming Sint-Benedictusweg, met begin Prins Leopoldlei en einde Floralaan, af te schaffen.

Huis W. Juchem 'Tuinaanleg Flora' aan de Christus Koninglaan, circa 1950.

41 Oversteken aan de Liersesteenweg. We bereiken het beginpunt van de wandeling.

Wie was John Juchem?

Vader Wilhelm Juchem werd geboren in Waldorf, Kreis Bonn, Regierungs Bezirk Cöln op 25 januari 1848. Op 21 maart 1872 kwam Wilhelm Juchem, samen met zijn broer Petrus en twee zusters Marguerite en Getrudis naar Mortsel. De reden van de uitwijking zou de onveilige situatie geweest zijn na de Frans-Duitse oorlog van 1871. Antwerpen kende toen een sterke groei, na de afschaffing van de tolgelden op de Schelde in 1863.

In augustus 1873 verhuisden de Juchems naar Antwerpen. Wilhelm Juchem veranderde zijn naam in Willem. Geholpen door zijn familieleden, startte hij een bloemenzaak op de De Keyzerlei nr 7. Op 20 september 1879 verliet Willem Juchem Antwerpen en kwam weer in Mortsel wonen.

In 1878 huwde hij met Maria Louiza De Rooy. Ze hadden 4 kinderen: Jozef (° 01-10-1879 - † 22-02-1942), John (° Mortsel, 19-12-1881 - † Mortsel, 29-03-1947), Felix (° 07-09-1884 - † 1955), Arthur (° 13-01-1887 - † 1969).

De vier zonen werkten op het bedrijf van hun vader die naast de bloemenzaak aan de De Keyzerlei ook eigenaar was van een groot terrein in Mortsel, begrensd door de spoorweg Antwerpen-Brussel, de Molenstraat, de Oudebaan en de Floralaan (toen heette die nog Statiebinnenweg): Een perceel van meer dan 6 ha. Verder verwierf hij nog een paar percelen in de omgeving van de latere Lindenlei (een halve hectare) en ook aan de Lierseseesteenweg had hij percelen die doorliepen tot aan de Drabstraat.

Op het eerste perceel begon hij in 1874 een kwekerij van bomen, sierstruiken en bloemen. Volgens een document was de naam van het bedrijf "W. Juchem & Fils, Etablissement d'Horticulture & Pépinières, fondé en 1874, architectes de jardins - géomètres jurés".

Zoon John Juchem behaalde het diploma van tuinarchitect aan de tuinbouwschool van Vilvoorde en deed nog aanvullende studies in Parijs. Hij was aangewezen om het werk van zijn vader verder te zetten. Hij huwde in 1907 met Elisabeth Cassiers, dochter van een zakenman. Na zijn huwelijk vestigde hij zich in villa 'James', een lemen gebouw in de Lindenlei 30. Hij werd vader van drie kinderen.

Familie Juchem in de tuin.

Houten huis.

Kort na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werden heel wat woningen door de Belgische troepen vernield voor de verdediging van FORT 4. De dubbele villawoning die door vader Willem Juchem opgetrokken was aan de Lierseseesteenweg, werd zwaar geteisterd.

De vrees voor nog meer calamiteiten deed vader Juchem, zijn vrouw, John Juchem met vrouw en drie kinderen vluchten naar het neutrale Nederland. Ze verbleven tot 1919 in de omgeving van Eindhoven, eerst te Gestel, dan te Stratum en ten slotte in Woensel.

De bedrijvigheid van de 'Etablissement d'Horticulture Flora' werd gedurende de oorlog noodgewongen tot een minimum teruggebracht.

Ook tijdens de periode van hun verblijf in Nederland blijken de Juchems zeer ondernemend. Kort na hun aankomst hebben zij hun bedrijvigheid als boomkwekers en tuinaanleggers terug opgenomen. En zeer succesvol, zo bleek. John legde parken en plantoenen aan in verschillende gemeenten in de omgeving van Eindhoven waar hij een kantoor had. In 1919 komt het gezin terug naar Mortsel en vestigde zich in de dubbelvilla aan de Lierseseesteenweg, die na de oorlog werd gerestaureerd. De firma 'Flora' draaide na de terugkomst van de Juchems al snel weer op volle toeren.

John Juchem.

Johns echtgenote, Elisabeth Cassiers, overleed vroegtijdig op 19 september 1923; vader Juchem stierf een jaar later, op 14 september 1924. De 'N.V. Flora' kwam nu volledig onder de leiding van John Juchem, die er kort nadien de 'Tuinbouwmaatschappij Flora' van maakte, nadat een beheerraad was gevormd.

John Juchem huwde voor de tweede maal in 1926 met Maria Moorkens, geboren in 1885 en zuster van de toen in politieke kringen zeer bekende Jos Moorkens. Uit dat huwelijk werd in 1927 zoon Pieter geboren.

John begon zich reeds in 1921 voor de Mortselse politiek te interesseren. Dat was toen hij afgevaardigde werd van de 'Katholieke Vereniging'. Na de provinciale verkiezingen van 8 april 1925 werd hij provinciaal raadslid. Op 10 oktober 1926 werd hij tot gemeenteraadslid verkozen. Uit deze functie nam hij ontslag in 1932 om het ambt van lid van de Bestendige Deputatie te kunnen opnemen. Hij was Deputé van 13 december 1932 tot 25 april 1933.

Bron

De katholieke lijst van Mortsel kreeg in 1938 zeven verkozenen. John Juchem kreeg de meeste stemmen, zodat hij bij K.B. van 3 januari 1939 tot burgemeester werd benoemd. Hij bleef dat tot einde 1941, toen Groot-Antwerpen werd gecreëerd, waarbij Mortsel in de fusie werd opgenomen.

In 1937 had het gemeentebestuur het plan opgevat naast de spoorweg tussen Statielei en Molenstraat een straat aan te leggen. 'Tuinbouw Flora' stemde daarmee in. Het duurde echter nog tot in 1941 vooraleer de straat definitief was aangelegd. In die periode was John Juchem burgemeester. In eerste instantie werd deze straat 'John Juchemlaan' genoemd. De oudere Morstelaars weten nog hoe er na de oorlog werd gemanoeuvreed om de naam van de straat te wijzigen. Het werd 'Christus Koninglaan' zoals ze nu nog altijd genoemd wordt.

John Juchem was een edelmoedig en onbaatzuchtig man en toonde zich gedurende de oorlogsjaren '40-'45 vastberaden tegenover de bezetter.

Hij overleed op 29 maart 1947. De 'Tuinbouwmaatschappij N.V. Flora' kwam op 1 april 1948 in vereffening, met als gevolg dat het grootste gedeelte van de Floragronden werd verkaveld. Men begon met de aanleg van de Morstelveldenlaan en de Tommeltaan.

Willem Juchem junior, die de activiteiten van zijn vader op kleine schaal verder zette, noemde zijn firma 'Tuinaanleg Flora'. In 1974 stopte hij met zijn zaak.

Om John Juchem te bedanken en te eren voor zijn jarenlange toewijding en ijver voor de belangen van de Morstelse gemeenschap, werd in 1981 een tekst uitgewerkt en gepubliceerd, die een geschiedkundige en natuurminnende wandeling van 6 km doorheen het oude Mortsel beschrijft. Deze wandelroute kreeg de naam het 'John Juchempad'.

Anno 2008 wordt deze wandeling terug in de actualiteit gebracht. De route is grotendeels identiek aan de oorspronkelijke wandelroute, enkel ter hoogte van FORT 4 werd de route wat uitgebreid, omdat het domein van FORT 4 ondertussen toegankelijk is voor het publiek. De totale afstand van de wandeling is nu ongeveer 8 km.

- 'Wandelen te Mortsel', een uitgave van het stadsbestuur Mortsel, 1981
- Jaarboek 1998 - Mortselse Heemkundige Kring: 'De Floralaan en vroegere bewoners' van J. Hermans
- Mortsels Stratenboek - uitgave van Mortselse Heemkundige Kring

Notities

Uitgave van het Cultureel Centrum Mortsel
Heilig-Kruisstraat 16
2640 Mortsel

Contactpersoon cultuurbeleidsplanning
Greet Drooghmans
cultuurbeleidscoördinator Mortsel
tel. 03 443 73 82
gsm 0498 88 57 65

Contact